

22.9.2025

EOAK/318/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Johanna Pomell

TARKASTUS: SUKEVAN VANKILA 11.3. JA 9.–10.4.2025

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja (loppukeskustelu)

Esittelijäneuvos Anu Rita (11.3.2025)

Esittelijäneuvos lisa Suhonen (11.3.2025)

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia (11.3.2025)

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Johanna Pomell (11.3. ja 9.–10.4.2025)

Tarkastaja Reima Laakso (11.3. ja 9.–10.4.2025)

Osallistujat tarkastuskohteesta

Pohjois-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtaja

Yksikönpäällikkö

Apulaisjohtaja A

Apulaisjohtaja B

Tarkastuksen tyyppi

OPCAT, CRPD

Sisällysluettelo

1	Yleistä tarkastuksesta	3
1.1	Tarkastuksen suorittamisesta	3
1.2	Yleistä tarkastuskohteesta	3
2	Tarkastushavainnot	4
2.1	Tarkastushavainnot tiivistetysti	4
2.2	Järjestyssääntö, tulo-opas ja säädösten saatavuus.....	5
2.3	Asuinosastojen päiväjärjestykset ja sellin ulkopuolinen aika.....	7
2.4	Vastaanotto-osasto ja matkaselliosasto	9
2.5	Tulo-osasto ja perehdyttäminen.....	11
2.6	Eristysoosasto	12
2.7	Asuinosastot (selliosastot ja uusi osasto)	17
2.8	Sopimusosasto	18
2.9	Tehostetun valvonnan osastot	18
2.10	Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä ja mahdollisuus puhelimen käyttöön	21
2.11	Tapaamiset	23
2.11.1	Valvottu tapaaminen	23
2.11.2	Valvoton tapaaminen	24
2.11.3	Lapsen tapaaminen.....	24
2.11.4	Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä	24
2.11.5	Kameravalvonnasta ilmoittaminen	25
2.12	Päihdevalvonta	25
2.13	Ulkoilupihat ja liikunta	27
2.14	Ruokahuolto ja laitosmyymälä	29
2.15	Poistumislupakäytäntö	30
2.16	Valvontahenkilökunnan vastuulla olevat lääkkeet.....	30
2.16.1	Lääkkeiden säilyttäminen.....	30
2.16.2	Lääkitystietojen salassapito.....	31
2.16.3	Lääkkeiden hallussapito	33
2.17	Poliklinikalle tarkoitetun postin salassapidon vaarantuminen.....	33
3	Kyselyt vangeille ja henkilöstölle sekä henkilöstön kanssa käydyt keskustelut....	34
3.1	Vangeille ja henkilökunnalle tehdyt kyselyt.....	34
3.2	Vankien ja henkilöstön kanssa käydyissä keskusteluissa esille tulleita asioita.....	35
3.2.1	Keskustelut erityishenkilöstön kanssa.....	35
3.2.2	Keskustelut vankien ja henkilökunnan kanssa	35
4	Vuoden 2025 erityisteema	37
5	Toimenpiteet	38

1 YLEISTÄ TARKASTUKSESTA

1.1 Tarkastuksen suorittamisesta

Tarkastus suoritettiin esittelijävetoisesti apulaisoikeusasiamies Mikko Sarjan määräyksestä. Tarkastus jouduttiin keskeyttämään 12.3.2025 eduskunnassa ilmenneen epidemian vuoksi. Tarkastusta jatkettiin apulaisoikeusasiamiehen määräyksestä 9.–10.4.2025. Apulaisoikeusasiamies osallistui tarkastuksen loppukeskusteluun 5.6.2025.

Ennakoaineistona Sukevan vankilaa pyydettiin toimittamaan asianhallintajärjestelmästä ilmenevät asiakirjat. Ennen tarkastusta vangeille ja henkilökunnalle lähetettiin kyselylomake nimettömänä vastattavaksi. Kyselyn tuloksista kerrotaan tarkemmin pöytäkirjan kohdassa 3.

Tarkastuksella ei järjestetty vankivastaanottoa. Vankien kanssa keskusteltiin osastoilla tarkastuksen aikana. Lisäksi tarkastuksella varattiin henkilökunnan edustajille ja virkamiehille mahdollisuus keskusteluun tarkastajien kanssa. Joitakin keskusteluissa esiin nostettuja aiheita käsitellään jäljempänä yleisellä tasolla. Tietoja saatiin myös keskusteltaessa osastoilla paikalla olleiden rikosseuraamusesimiesten, vartijoiden ja muun henkilökunnan kanssa.

Loppukeskustelu järjestettiin 5.6.2025 videoyhteyden välityksellä apulaisoikeusasiamiehen, Pohjois-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtajan ja vankilan johdon kanssa. Keskustelussa tuotiin esille sekä vankilan toiminnassa havaittuja epäkohtia että myönteisiä havaintoja.

Tarkastuspöytäkirjan luonnos lähetettiin Sukevan vankilaan ja yksikönpäällikölle varattiin mahdollisuus antaa siihen kommenttinsa. Laillisuusvalvontahavaintojen kannalta olennaiset kommentit on huomioitu lopullisessa tarkastuspöytäkirjassa.

1.2 Yleistä tarkastuskohteesta

Sukevan vankila on vuonna 1914 perustettu Pohjois-Suomen rikosseuraamuskeskukseen kuuluva 181-paikkainen suljettu vankila miehille. Vankilaan voidaan sijoittaa vankeusvankeja ja tutkintavankeja. Sukevan vankilassa työskentelee noin 120 henkilöä.

Ensimmäisenä tarkastuspäivänä vankilassa oli paikalla 207 vankia, joista 13 oli tutkintavankeja (käyttöaste 113 %). Vankilaan sijoitetaan vain sellaisia muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottavia tutkintavankeja, jotka ovat antaneet suostumuksensa asua vankeusvankien kanssa samalla osastolla. Vankilassa ei ole erillistä tutkintavankiosastoa.

Valtakunnallinen vankimäärä on kasvanut ennalta oletettua enemmän. Yliasutus näkyi myös Sukevan vankilassa. Yliasutuksen seurauksena vankilassa oli jouduttu muuttamaan alun perin yhdelle hengelle tarkoitettuja sellejä kahden hengen selleiksi.

Sukevan vankila on profiloitunut aikaisempaa enemmän tiettyihin vankeihin ja korkeamman turvallisuustason vankilaksi. Sukevan vankilaan ei enää turvallisuussyistä sijoiteta seksuaalirikoksista tuomittuja vankeja eikä sakkovankeja. Viimeisen kahden vuoden aikana ulkomaalaisten vankien määrä on lisääntynyt merkittävästi.

Edellisen apulaisoikeusasiamiehen tarkastuksen (2019) jälkeen Sukevan vankilassa on tehty useita erityisesti turvallisuutta parantavia toimenpiteitä. Keskeisimpänä muutoksena on vankilan toiminnallinen osastointi, jonka myötä vangit kohtaavat vain omalle osastolle sijoitettuja vankeja. Osastointi on vähentänyt vankien välisiä vakavia väkivaltatilanteita ja uhkailua. Lisäksi olosuhteita on parannettu esimerkiksi rakentamalla toinen ulkoilupiha.

Tarkastuksen aikana vankilassa valmistauduttiin vanhan hallintolasiiven purkamiseen, mikä aiheutti erinäisiä muutoksia ja poikkeusjärjestelyitä vankilan normaaliin toimintaan. Esimerkiksi videoyhteydellä tapahtuvia tapaamisia oli jouduttu rajoittamaan toistaiseksi remontin vuoksi.

Sukevan vankila ei ole esteetön vankila. Esteettömyys oli kuitenkin otettu huomioon vankilan sisäänkäynnin yhteydessä ja tapaamistiloissa. Parkkipaikalta löytyy liikkumis- ja toimimisesteiselle henkilölle soveltuva autopaikka, josta pääsi kulkuluiskaa pitkin vankilaan. Vankilan aulasta ja valvomattoman tapaamisen tiloista löytyi esteetön wc tapaajia varten.

2 TARKASTUSHAVAINNOT

2.1 Tarkastushavainnot tiivistetysti

Vankilan toiminnassa havaittiin paljon positiivista, mutta myös ongelmia ja toimenpiteitä vaativia epäkohtia.

Yliasutus ja henkilökunnan riittämättömyys vaikuttivat ainakin jossain määrin vankien kohteluun ja henkilökunnan työhyvinvointiin. Yliasutuksen osalta vankilan toimintamahdollisuudet ovat erittäin rajalliset. Tilojen lisäksi tilanne oli haastava esimerkiksi mielekkään toiminnan tarjoamisen näkökulmasta. Vankilan ilmapiiri vaikutti tästä huolimatta yleisellä tasolla rauhalliselta. Lisäksi vankien kohtaaminen ja henkilökunnan vankituntemus vaikuttivat asiamukaiselta ja hyvältä.

Sellien pinta-ala ei ollut riittävä kahden hengen majoittamiseen kaikilla osastoilla. Apulaisoikeusasiamiehellä ei kuitenkaan ollut perusteita epäillä sitä, että vankilalla ei nykytilanteessa ollut juurikaan vaihtoehtoja vankien majoittamisen suhteen. Positiivista oli, että vankeja ei ole tarve asuttaa matkaselliosastolla pitkiä aikoja.

Sellien ulkopuolista aikaa ja mielekästä toimintaa sen aikana oli liian vähän monilla asuinosaistoilla. Esimerkiksi tehostetun valvonnan osastoilla vangeille ei ole tarjolla lain edellyttämin tavoin toimintaa eli työtä, koulutusta tai kuntoutusta. Vapaa-ajan toiminta oli hyvin yksipuolista. Osa ongelmista aiheutuu siitä, että tiukasti osastoidun vankilan tilat soveltuvat varsin huonosti toiminnan ja vapaa-ajan toiminnan järjestämiseen osastoilla. Myönteisenä asiana havaittiin, että vangeilla oli erittäin hyvä mahdollisuus liikunnan harrastamiseen myös tehostetun valvonnan osastoilta.

Vankien perehdyttämisessä ilmeni puutteita. Vankilassa on syytä ryhtyä toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että vangit saavat sekä vankilaan saapuessaan että asuinosaistoilla asianmukaisen perehdytyksen. Perehdytyslomakkeeseen liittyvä toimintatapa olisi syytä yhdenmukaistaa ja vakiinnuttaa, jotta voidaan varmistua esimerkiksi tulo-opaan antamisesta.

Tarkastuksen yhteydessä arvioitiin vankien mahdollisuuksia pitää yhteyttä vankilan ulkopuolelle ja tavata perheenjäseniään sekä muita heille tärkeitä henkilöitä. Tilanne vaikutti kokonaisuutena arvioiden melko ongelmalliselta. Tapaamisten ja videopuheluiden järjestämisessä tulee huomioida läheisten pitkät välimatkat vankilaan, tapaamistilojen rajallisuus ja suppeat aikataulut.

Vapautumisen valmisteluun, valvottuun koevapauteen ja erityisesti tehostetun valvonnan osastolta avoimempiin olosuhteisiin siirtymiseen liittyi haasteita. Tarkastushavaintojen perusteella asteittaisen vapauttamisen mahdollisuudet vaikuttivat olevan Sukevan vankilassa hyvin vähäiset.

Tarkasteltujen tilojen osalta todettiin muun muassa seuraavaa. Vankilassa ei ole yhtään sellaista suositeltavana pidettävää virtsanäytteenottotilaa, jossa valvontatila olisi erotettu peililasilla wc-tilasta. Vankilan tulisi ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi. Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä ei toteutunut kaikilla osastoilla.

Tarkastajien havaintojen perusteella vankilassa käytetään edelleen erilaisia näkyvillä olevia nimilistoja vangeista. Kuten Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö on jo tarkastuspöytäkirjassaan (RISE/2848/2023) todennut vankien henkilötietoja tulee käsitellä vain tietojärjestelmissä tai erikseen hyväksytyillä tavoilla. Tietojen tarpeetonta käsittelyä paperilla tulee välttää.

2.2 Järjestyssääntö, tulo-opas ja säädösten saatavuus

Sukevan vankilan järjestyssääntö (voimaan 10.2.2025) ja vangin kannalta keskeiset vankilan toimintaa koskevat asiat sisältävä tulo-opas (päivitetty 02/2025) olivat pääosin Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallisen mallin mukaisia. Järjestyssääntö ja tulo-opas olivat käännetty englanniksi, ruotsiksi ja venäjäksi.

Mallijärjestyssääntöön verrattuna vankilan järjestyssäännössä ilmeni jonkin verran eroavaisuuksia esimerkiksi yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä, puhelimen käytössä ja tupakoinnissa. Apulaisoikeusasiamies saattoi havaintonsa tiedoksi Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajalle, joka voi seuraavan järjestyssäännön vahvistamisen yhteydessä pohtia, ovatko kaikki eroavaisuudet perusteltuja.

Sukevan vankilan järjestyssäännön mukaan vapaa-ajalla voi harrastaa muun muassa liikuntaa ja osallistua hengellisiin tilaisuuksiin, joista on tarkemmat tiedot päiväjärjestyksissä. Osastojen päiväjärjestyksissä oli kuitenkin vain maininta siitä, että hengelliset tilaisuudet ovat erillisen listan mukaisesti. Listat, joista hengellisten tilaisuuksien tarkempi ajankohta ilmenee, löytyivät osastojen ilmoitustauluilta.

Sukevan vankilan tulo-opas oli varsin kattava, selkeä ja ymmärrettävä. Tulo-opasta verrattiin suljettujen vankiloiden tulo-opasmalliin. Pienten eroavaisuuksien lisäksi tulo-oppaassa havaittiin jonkin verran puutteita ja epäkohtia. Tarkempi ohjeistus puuttui ainakin tavaroiden toimittamista koskevan lähetteen, postipakettien toimittamisen ja kirjojen etälainauspalvelun käyttämisen suhteen.

Sukevan vankilan tulo-oppaan mukaan tapaaja voi jättää tavaraa vain tavattavalle vangille. Keväällä 2024 päivitetystä tulo-opasmallista edellä mainitun mukainen kirjaus on poistettu. Tulo-opasmallin mukaan tapaaja voi myös tuoda vähäisen määrän tavaraa muulle kuin tapaamalleen vangille. Vankilan tulo-oppaan mukaan sähköpostia voi käyttää vain virallisten asioiden hoitamiseen, ei yhteydenpitoon kirjeen tai puhelimen sijaan. Vankeuslain 12 luvun 9 §:n mukaisesti vangille voidaan antaa lupa sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen myös yhteyksien ylläpitämiseksi. Vankeuslain säännös on huomioitu tulo-opasmallissa, jonka mukaan vanki voi saada luvan sähköpostin käyttöön esimerkiksi virallisten asioiden hoitamiseen, opiskeluun ja yhteydenpitoon. Apulaisoikeusasiamies kehotti Sukevan vankilaa päivittämään tulo-oppaansa vankeuslain ja tulo-opasmallin mukaiseksi.

Vankilan järjestyssääntö ja tulo-opas olivat päivitetty helmikuussa 2025. Yksikönpäällikkö oli laatinut asiasta tiedotteen vangeille, joka oli nähtävillä osastojen ilmoitustauluilla. Tiedotteessa oli esimerkiksi erikseen mainittu, että merkittävin ja huomioitava muutos on tehty järjestyssäännön vahvuustarkastukseen liittyen. Apulaisoikeusasiamies piti toimintatapaa erittäin myönteisenä ja suositeltavana.

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n mukaan vankien saatavilla on oltava kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säädöksistä. Osastojen ilmoitustauluilla oli tieto siitä, että säädöskansio on saatavilla lainaan kuittausta vastaan toimistosta. Myös vankilan tulo-oppaassa mainittiin, että kansion saa osaston henkilökunnalta. Kaikilla osastoilla säädöskansiota ei kuitenkaan ollut saatavilla tai se oli vaikeasti löydettävissä. Lisäksi monien kansioiden sisältö oli osittain vanhentunut tai puutteellinen. Tulo-osastolla säädöskansio päivitettiin ajantasaiseksi tarkastuksen aikana.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että säädöskansioiden on oltava ajan tasalla ja vankien helposti saatavilla. Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö on koonnut vankiloiden saataville ajantasaisen listauksen säädöskansion sisällöstä (mallisäädöskansio) yhteistyöpalvelu Tiimeriin. Sukevan vankilan tulee varmistaa, että säädöskansioiden ajantasaisuus ja sisältö tarkistetaan säännöllisesti. Vastuuhenkilön nimeäminen voisi parantaa tilannetta, jollei näin ole jo menetelty. Yksikönpäällikkö ilmoitti pöytäkirjaluonnoksen kommentointivaiheessa, että säädöskansioiden ajantasaisuus on varmistettu.

2.3 Asuinosastojen päiväjärjestykset ja sellin ulkopuolinen aika

Selliosaston 1 kerroksen eteläpääty on päiväjärjestyksen perusteella hyvin suljettu osasto, jossa sellin ulkopuolista aikaa tulee päivittäin vain noin 3–4 tuntia. Selliosaston pohjoispään vangeilla on hiukan enemmän sellin ulkopuolista aikaa. Päiväjärjestyksen perusteella sellin ovet vaikuttivat olevan auki noin 4–6 tuntia. Soitot ja ruuanlaitto muulloin kuin osaston ollessa auki tapahtuvat vartijan kanssa erikseen sopien. Selliosaston 4 kerroksen päiväjärjestyksen mukaan sellien ovet ovat auki noin 6 tuntia.

Uuden osaston 2 ja 3 kerrosten A-siipiin asutettujen vankien sellin ovien aukiolo riippuu siitä, osallistuuko vanki toimintoihin. Päiväjärjestyksen mukaan sellin ulkopuolista aikaa on päivittäin noin 6 tuntia. Työssä käyvillä sellin ovet ovat auki arkisin lähes koko päivän ja viikonloppuisinkin noin 8–9 tuntia. Uuden osaston 2 kerroksen B-siiven päiväjärjestyksen mukaan sellin ulkopuolisen ajan määrä vaihtelee päivästä riippuen noin 4,5–7 tunnin välillä. Viikonloppuisin sellin ovet ovat auki yhteensä noin 4 tuntia.

Tehostetun valvonnan osastojen päiväjärjestyksen mukaan sellien ovet ovat auki arkisin yhteensä noin 7–8 tuntia ja viikonloppuisin noin 3–4 tuntia. Tulo-osasto vaikutti hyvin suljetulta. Päiväjärjestyksen perusteella sellien ovet ovat auki päivittäin vain muutaman tunnin.

Sopimusosasto avataan päiväjärjestyksen mukaan arkisin kello 7.00 ja viikonloppuisin kello 8.00. Sopimusosasto suljetaan kello 19.30 eli osasto on käytännössä lähes koko päivän auki. Sopimusosaston sellin ulkopuolista aikaa voidaan pitää erittäin myönteisenä asiana.

Sellin ulkopuolisen ajan tosiasiallinen määrä jäi osastojen päiväjärjestysten perusteella jossain määrin epäselväksi, koska kaikkien päivien osalta ei selkeästi ilmennyt, milloin ovet avataan ja suljetaan. Joidenkin osastojen päiväjärjestyksistä puuttuivat erityisesti osaston avaamista koskevia kirjauksia. Vaikka sellin ulkopuolista aikaa koskevat laskelmat eivät ole täysin tarkkoja, niistä saa kuitenkin varsin totuudenmukaisen kuvan osastojen tilanteesta.

On oleellista, että päiväjärjestys on selkeä ja siitä käy ilmi kaikki päivittäinen ja viikoittainen toiminta. Tulkinnanvaraa ei saa jäädä esimerkiksi siitä, milloin sellien ovet ovat avoinna tai suljettuina ja kuinka paljon vangeilla on mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella toimintaan sijoitettuina tai vapaa-ajan toiminnoissa. Se, että selli avataan jotain tiettyä tarkoitusta varten, ei merkitse sitä, että vangilla on mahdollisuus viettää sellin ulkopuolista aikaa. Apulaisoikeusasiamies kehotti Sukevan vankilaa selkeyttämään osastojen päiväjärjestyksiä.

Yksikönpäällikkö ilmoitti pöytäkirjaluonnoksen kommentointivaiheessa, että vankila tulee käymään päiväjärjestykset läpi ja tekemään tarvittavat muutokset.

Kansainvälisten suositusten ja oikeusasiamiehen ratkaisukäytännön mukaan vankien tulisi saada viettää sellin ulkopuolella kohtuullinen aika, vähintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa. Tämä vähimmäissuositus koskee kaikkia vankeja ja asuinostoja. Kyse ei ole vain siitä, että sellin ovi olisi auki, vaan tuona aikana vangeille tulisi järjestää mielekästä ja kehittävää toimintaa, kuten esimerkiksi työtä, kuntoutusta, koulutusta ja liikuntaa. Lisäksi vangeilla tulisi olla mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen. Tämän on katsottu olevan olennaisen tärkeää vankien psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta.

Toimintaan sijoittamisen osalta kyse ei ole vain kansainväliseen sopimukseen perustuvasta suosituksesta, vaan myös lain vankilalle asettamasta velvoitteesta. Vankeuslain 8 luvun mukaan vangilla on paitsi velvollisuus myös oikeus osallistua toimintaan. Vankeuslain 11 luvussa puolestaan edellytetään, että vankilassa järjestetään vapaa-ajan toimintaa, johon vanki saa osallistua yhdessä muiden vankien kanssa.

Päivittäinen kahdeksan tunnin tavoite sellin ulkopuolisen ajan osalta ei toteutunut kaikilla osastoilla, mistä vankila oli tietoinen. Se, että vankilassa voi olla valvonnan asteeltaan erilaisia osastoja, ei oikeuta poikkeamaan toimintaan sijoittamisen ja vapaa-ajantoiminnan järjestämisen velvoitteista. Vankilalle laissa asetetut velvoitteet koskevat kaikkia vankeja ja asuinostoja. Apulaisoikeusasiamiehen tiedossa on, että Rikosseuraamuslaitoksessa on laajalti ongelmia näiden velvoitteiden täyttämässä. Ongelmat eivät aina ole vankilan omin toimin ratkaistavissa. Voimavarojen vähäisyys ei kuitenkaan ole hyväksyttävä peruste olla noudattamatta laissa edellytettyä.

Apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna, että Sukevan vankilassa ryhdytään toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi. Sellin ulkopuolella vietettävän ajan lisäämisessä ja toimintojen järjestämisessä on luonnollisesti huomioitava osastojen luonteet, valvonnan asteet, turvallisuuteen liittyvät seikat ja tiedossa olevat riskit. Vangeille tulee kuitenkin edellä mainittujen edellytysten puitteissa pyrkiä järjestämään mahdollisimman paljon sellin ulkopuolista aikaa ja mielekästä toimintaa. Hyvin suljettuihin olosuhteisiin asutetuille vangeille olisi erityisen tärkeää pyrkiä järjestämään yksilöllisiä valmiuksia edistävää toimintaa. Apulaisoikeusasiamies piti toivottavana, että sellin ulkopuolista aikaa voitaisiin järjestää laajemmin myös iltaisin ja viikonloppuisin.

Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella erityisen positiivisena voidaan pitää sitä, että lähes kaikilta asuinosaistoilta oli mahdollista päästä kolme kertaa viikossa kuntosalille. Vaikutti myös siltä, että vangeille oli asianmukaisesti järjestetty viikoittainen mahdollisuus päästä kirjastoon.

Useat vangit toivoivat laajempia mahdollisuuksia osallistua työtoimintaan. Tarkastushavaintojen mukaan vankilassa olisi tilavat ja puitteiltaan mainiot tilat (metalliverstas ja puolustusvoimien korjaamo), mutta työtoimintaan voidaan henkilökunnan mukaan sijoittaa yhteensä vain noin parikymmentä vankia. Apulaisoikeusasiamies piti työtoiminnan paikkoja suhteessa vankien kokonaismäärään ja tilojen kapasiteettiin nähden melko vähäisenä.

2.4 Vastaanotto-osasto ja matkaselliosasto

Vankilan vastaanotto-osasto hoitaa tulotarkastuksen lisäksi vankien omaisuuteen liittyviä asioita. Omaisuuden hallussapitoon liittyvät prosessit ja menettelytavat vaikuttivat tarkastuksella käydyn keskustelun perusteella asianmukaisilta. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vastaanotossa ei anneta vangille perehdytystä vankilan toiminnasta ja käytännöistä, vaan perehdyttäminen ja tulohaastattelut tapahtuvat vasta tulo-osastolla.

Tarkastuksella havaittiin, että sellien hälytyslaitteissa ei lukenut painikkeen käyttötarkoituksen mukaista merkintää siitä, että painikkeella voidaan välittömästi saada yhteys henkilökuntaan. Vastaava havainto tehtiin vankilan eristysosastolla. Asia ei välttämättä ole vangille selvä. Eräässä matkasellissä huomiota kiinnitettiin myös hälytyslaitteen sijoituspaikkaan. Sellissä oli kaksi kerrossänkyä, joista toinen oli sijoitettu hälytyslaitteen eteen siten, että vankien saattaa olla vaikea tavoittaa painiketta. Apulaisoikeusasiamies piti painikkeen sijaintia ongelmallisena.

Yksikönpäällikkö totesi kommenttinaan pöytäkirjaluonnokseen, että edellä todetun matkasellin hälytyslaitteen sijaintia on haastavaa muuttaa, mutta henkilökunta on ohjeistettu opastamaan vangille hälytyspainikkeen sijainti vankia kyseiseen selliin asutettaessa.

Oikeusasiamiehen ja Euroopan neuvoston kidutuksen vastaisen komitean (CPT) kannanotoissa on jo pitkään katsottu, että vangin riisuttaminen tulisi tapahtua kaksivaiheisesti. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangeille ei vaatteiden vaihdon yhteydessä erikseen kerrota mahdollisuudesta kaksivaiheiseen riisuuntumiseen. Riisuttaminen tapahtuu vastaanotossa melko näkyvällä paikalla, mutta kyseiseen kohtaan ei ole kohdistettu kameravalvontaa. Vastaanotossa on usein läsnä kolme vartijaa. Tarkastajille kerrottiin, että vastaanotossa ei työskentele naispuolisia vartijoita.

Oikeusasiamiehen kannanotoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että vaatteiden vaihtamisessa tulee kunnioittaa vangin yksityisyyttä. Vaatteiden vaihtaminen tulee toteuttaa hienotunteisesti ja siten, että läsnä on vain välttämätön määrä vartijoita. Tämä tarkoittaa, että riisuttamista vaativa tarkastaminen tulisi suorittaa sivussa siten, ettei tilaan ole näkymää muilla kuin tarkastukseen osallistuvilla henkilöillä.

Vankilassa suoritettavissa erilaisissa tarkastuksissa on yleensä riittävä, että läsnä on kaksi henkilöä, joista toinen suorittaa itse tarkastuksen ja toinen on läsnä todistajana. Todettakoon, että vangin turvatarkastukseen liittyvässä vaatteiden vaihtamisessa ei tarvitse olla läsnä todistajaa, joten se voidaan tarvittaessa suorittaa vain yhden vartijan läsnä ollessa.

Kaksivaiheinen riisuuntuminen on huomioitu Rikosseuraamuslaitoksen antamassa ohjeessa henkilöntarkastuksen suorittamisesta vangille (RISE/6580/2023). Apulaisoikeusasiamies totesi, että hienotunteisuutta ja ihmisarvoa kunnioittava toimintatapa tarkastusmenettelyn yhteydessä koskee luonnollisesti myös esimerkiksi vangin turvatarkastusta. Vankia on syytä oma-aloitteisesti opastaa, että hän voi suorittaa riisuuntumisen siten, että ensin hän riisuu vaatteet vyötärön ylä- tai alapuolelta ja tämän jälkeen hän pukee ne takaisin päälleen, ennen kuin riisuu vartalon toisen puolen.

Vastaanotto-osastolla säilytetään sellaista omaisuutta, joka vangilla ei ole hallussa sellissään. Lokeropaikkojen sijainti ilmeni vastaanotossa olevasta taulusta, joka oli nimikoitu vankien sukunimillä. Tekstin fonttikoko vaikutti olevan sen verran pientä, ettei se silmämääräisesti näkynyt vastaanotossa asioivalle vangille. Apulaisoikeusasiamies kuitenkin totesi, että kyseinen toimintatapa on ongelmallinen vangin yksityisyyden suojan ja turvallisuuden sekä henkilötietojen käsittelyn kannalta.

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että vangin tulisi saada vastaanotossa oleva tavaransa viikon sisällä, ja tarvittaessa vielä tätä nopeamminkin esimerkiksi vaatteiden kohdalla, jos säätälässä tapahtuu merkittäviä muutoksia.

Sukevan vankilassa ei ole tiettyä lokeropäivää, vaan asiointi vastaanotossa tapahtuu joustavasti asiointilomakkeella. Vastaanoton henkilökunnan mukaan vangit pääsevät keskimäärin viikoittain asioimaan vastaanotossa joko henkilökohtaisesti tai vaihtoehtoisesti asiointilomakkeella pyydyt tavarat toimitetaan osastolle. Ensimmäisenä tarkastuspäivänä 11.3.2025 tarkastajat havaitsivat kuitenkin, että työn alla tai käsittelemättä oli jo edellisessä kuussa päivättyjä asiointilomakkeita (päiväykset 2.2.2025 ja 12.2.2025). Vastaanoton toiminnassa ei muilta osin havaittu erityisiä ongelmia, eikä vastaanotto-osaston toiminta muutoinkaan noussut esille tarkastuksen aikana käydyissä keskusteluissa.

Yliasutuksesta huolimatta Sukevan vankila on onnistunut toistaiseksi välttämään vankien pidempiaikaisen asuttamisen matkaselliin, mitä voidaan pitää hyvin myönteisenä asiana. Tarkastajille kerrotun perusteella vangit ovat matkaselleissä pääsääntöisesti vain muutamia päiviä.

2.5 Tulo-osasto ja perehdyttäminen

Tarkastuksella tutustuttiin tarkemmin erääseen tulo-osaston selliin, joka oli yliasutuksen seurauksena jouduttu tilapäisesti muuttamaan kahden hengen selliksi. Selli vaikutti hyvin ahtaalta, eikä se täyttänyt pinta-alaltaan (noin 8,5 neliometriä) Rikosseuraamuslaitoksen vankien asumista ja perushuoltoa koskevan määräyksen (4/004/2022) mukaisia vankipaikan ja asuinhuoneen koon vähimmäisvaatimuksia (kuva alla).

Apulaisoikeusasiamiehen tiedossa on Rikosseuraamuslaitoksen vaikea yliasutustilanne, koska vankipaikkoja ei ole vankimäärään nähden riittävästi. Sukevan vankilan keinot vaikuttaa tässä tilanteessa liian suureen vankimäärään ja vankien asuinolosuhteisiin ovat vähäiset. Tämä ei kuitenkaan poista sitä, että tilanteessa on menetelty virheellisesti, koska vankien majoitustilanne oli osin määräyksen vastainen. Saadun selvityksen perusteella parempaa ratkaisua tilanteeseen ei ole ollut löydettävissä.

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n mukaan vangille on viipymättä hänen saavuttuaan vankilaan tiedotettava sen oloista sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista. Sukevan vankilan tulo-oppaan mukaan vastuuvirkamies tai muu asuinostaston henkilökuntaan kuuluva perehdyttää vangin vankilan ja osaston toimintaan. Perehdytyksen tukena on perehdytyslomake, jonka sisältämät asiat käydään vangin kanssa läpi.

Perehdytyslomake löytyi ainakin tulo-osastolta ja virkamiehet olivat siitä tietoisia, mutta lomakkeen käyttämiseen liittyvät toimintatavat vaikuttivat olevan epäselviä. Tarkastuksen aikana käydyissä keskusteluissa kävi ilmi, etteivät kaikki vangit olleet saaneet vankilan tulo-opasta tai muutakaan perehdytystä toimintatavoista vankilaan saapuessaan taikka osastoa vaihtaessaan. Vangeilla ei ollut tietoa nimetystä vastuuvirkamiehestään.

Apulaisoikeusasiamies kiinnitti vankilan huomiota vangeille järjestettävän perehdytyksen asianmukaisuuteen. Perehdytyslomake on syytä täyttää vankilaan saapumisen lisäksi myös aina osastosiirtojen yhteydessä. Apulaisoikeusasiamies piti tarpeellisena, että perehdytyslomake otetaan käyttöön kaikilla asuinostastoilla ja vankila antaa henkilöstölle tarkemman ohjeistuksen perehdytyksen toteuttamisesta sen varmistamiseksi, että kaikki vangit saavat riittävän perehdytyksen.

Yksikönpäällikkö totesi kommenttinaan pöytäkirjaluonnokseen, että tarkastuksen jälkeen vankilassa on muistutettu tulo-oppaan jakamisen ja vangin perehdyttämisen tärkeydestä sekä perehdytyslomakkeen käytöstä.

2.6 Eristysosasto

Ensimmäisenä tarkastuspäivänä 11.3.2025 eristysosastolla oli viisi vankia.

Eristysosaston käyttäminen asumiseen

Neljän vangin kohdalla kyse oli henkilökunnan mukaan erillään asumisesta omasta pyynnöstä ja heidät oli asutettu normaalivarusteltuihin selleihin.

Tarkastajille jäi käsitys, että kaksi eristysosastolla asuvista vangeista oli alun perin sijoitettu sinne pidettäväksi erillään muista vangeista vankeuslain 18 luvun 5 §:n mukaisella päätöksellä. Toinen heistä oli ollut vankeuslain 18 luvun 5 §:n perusteella erillään pidettynä 17.1.–16.2.2025, minkä jälkeen asuminen jatkui hänen oman pyyntönsä perusteella. Yksi vangeista oli sijoitettu osastolle 3.2.2025. Ilmeisesti kaikki neljä olivat tähän mennessä olleet sijoitettuna eristysosastolle ennemmin viikkoja kuin useita kuukausia. Yksi vangeista esitti hänen kanssaan keskusteltaessa, että hän ei ole itse halunnut asua eristysosastolla. Vankien asuttamista koskevia päätöksiä ei erikseen tarkasteltu. Päätökset ovat muutoksenhakukelpoisia.

Keskustelussa eristysosastolle asumaan sijoitettujen vankien kanssa tuli esiin, että osastolta ei ole mahdollisuutta päästä harrastamaan liikuntaa lukuun ottamatta päivittäistä tunnin ulkoilua. Kirjastoon ei myöskään ollut mahdollista päästä, mikä perustuu sinänsä lakiin. Kirjaston käyttö tulisi kuitenkin mahdollistaa muulla tavoin. Tätä käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Apulaisoikeusasiamies totesi käsityksensä, että eristysosastolla asutettaessa lainsäädännössä lähtökohtana oleva vangin normaali kohtelu ei toteudu. Vanki on sinänsä lain mukaan mahdollista sijoittaa erilleen muista vangeista hänen omasta pyynnöstään hänen turvallisuutensa takaamiseksi, mistä tarkastajille kerrotun mukaan oli kaikkien neljän vangin kohdalla kyse. Rikosseuraamuslaitoksen tulee taata vankien turvallisuus eikä Sukevan vankilalla todennäköisesti ole ollut vaihtoehtoja kyseisten vankien asumaan sijoittamisen osalta. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan tämän ei kuitenkaan tulisi olla pitkäaikaista eikä tapahtua vangin muun hyvinvoinnin kustannuksella.

Turvallisuuden takaamisen lisäksi vankeja on kohdeltava ihmisarvoisesti. Toimettomuus, oleskelu vain pienessä sellissä päivittäistä tunnin ulkoilua lukuun ottamatta ja ilmeisesti täydellinen sosiaalisten kontaktien puute on haitallista niin psyykkiselle kuin fyysisellekin terveydelle. Epäselväksi jäi, oliko tarkastuksen aikana eristysosastolla asuvien vankien mahdollista tosiasiaa edes ulkoilla yhdessä. Ulkoiluolosuhteita, jotka olivat erittäin heikot, on arvioitu kohdassa 2.13 erikseen.

Sukevan vankila oli pyrkinyt ratkaisemaan ongelmallisen asuttamistilanteen laittamalla vireille esitykset vankien siirtämiseksi toiseen vankilaan. Tarkastajille syntyi käsitys, että kaikkien osastolla asuvien vankien osalta oli vireillä siirtohakemus toiseen vankilaan. Ainakin kahden osalta vankilan tekemä siirtoesitys oli ilmeisesti kuitenkin jo asiakasarviointiyksikössä hylätty, ja vireillä olivat vankien omat hakemukset. Apulaisoikeusasiamies pitää vankien kohtelun näkökulmasta erittäin ongelmallisena sitä, jos eristysosaston kaltaisissa olosuhteissa asumiselle ei löydy vaihtoehtoja, joko vankilan sisältä tai toisesta vankilasta. Tilanteen, jossa vanki joutuu olemaan sosiaalisesti eristettynä ja toimettomana, tulisi aina olla mahdollisimman lyhytaikainen.

Apulaisoikeusasiamies kiinnittää vankilan huomiota myös kansainväliseen suositukseen, jonka mukaan erillään pidettäville tulisi järjestää mielekästä kanssakäymistä ihmisten kanssa vähintään kaksi tuntia päivässä (Eurooppalaiset vankeinhoitosäännöt, sääntö 53A, Ministerikomitean suositus Rec(2006)2-rev jäsenvaltioille eurooppalaisista vankeinhoitosäännöistä).

Eristäminen ja olosuhteet

Yhden vangin erillään pitämisen perusteena oli järjestyksikkömuksen selvittäminen. Erillään pitäminen oli tässä tapauksessa kestänyt neljä vuorokautta vangin uhkaavan käytöksen vuoksi. Päätöstä ei erikseen tarkasteltu.

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä ja Rikosseuraamuslaitoksen antamassa menettelytapaohjeessa vangin ja tutkintavangin eristämisestä (RISE/670/2023) on katsottu, että lähtökohtana on vangin sijoittaminen kalustettuun selliin, ellei kalustamattomaan selliin sijoittamiselle ole merkittäviä turvallisuusperusteita. Ei ole hyväksyttävää, että vanki joutuu syömään lattialla. Mikäli sellissä ei ole valmiiksi kiinteitä kalusteita, vankilan tulisi hankkia kalusteita selliin annettavaksi.

Useammassa sellissä sänkynä oli lattiatasossa oleva matala betonikoroke, mitä voidaan pitää ongelmallisena normaalisuusperiaatteen kannalta. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan kyseisiin eristysseleihin oli tilattu tavanomaisella korkeudella olevat erityiskestävät patjasängyt. Kaikissa eristysosaston selleissä, joissa wc-istuin oli, vanki pystyi huuhtelemaan sen itse. Selleissä ei ollut käsienpesumahdollisuutta.

Yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoon käytettävät sellit olivat varusteluiltaan karut ja likaisessa kunnossa (kuvat alla). Selleissä oli kalusteena vain kiinteä pöytä. Lisäksi vangille annetaan pehmeähköstä materiaalista valmistettu kuutio, jota voi käyttää apuna esimerkiksi ruokailussa. Varsin ankarien olosuhteiden takia apulaisoikeusasiamies totesi, että yksinäisyysrangaistus voidaan panna täytäntöön myös muualla. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen mukaan eristysosastolla olevia normaalikalustettuja sellejä ei valitettavasti voi käyttää tähän tarkoitukseen niiden korkean käyttöasteen vuoksi.

Sellien siisteyden osalta vankilan yksikönpäällikkö totesi kommenttinaan pöytäkirjaluonnokseen, että eristysosaston vartijan toimistossa on ohjeistus sellien siisteyden varmistamisesta. Henkilökuntaa on muistutettu asiasta.

Yhden tarkkailusellin seinät oli pehmustettu, eikä huoneessa ollut ikkunaa. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan pehmustettu selli ei ole käytössä. Yksikönpäällikön pöytäkirjaluonnokseen esittämän kommentin mukaan kyseinen pehmustettu tarkkailuselli on käytössä, mutta sen käyttö on erittäin vähäistä.

Vankilan kaksi eristämistarkkailuselliä olivat siistissä kunnossa. Selleissä ei ollut pehmeähköstä materiaalista valmistetun kuution lisäksi muita kalusteita (kuva alla). Tarkastuksella jäi epäselväksi, oliko vankilaan hankittu kuutioiden lisäksi myös irtokalusteita.

Tarkkailuun sijoitetun wc-asiointia ei tarkkailla vangin yksityisyyden suojaamiseksi. Tarkastajat tutustuivat eristysosaston kameravalvontakuviin vankilan valvomossa. Tarkkailusellien valvontakameroista ei näkynyt vangin wc-asiointi. Näkyvyys oli teknisesti peitetty wc-istuimen kohdalta.

Eristämistarkkailuun sijoitetun vangin wc-asiointi hoidetaan erillisessä huoneessa, jota käytetään myös päihdevalvontatilana. Vangin ulostamisen valvonta tulee suorittaa siten, että hänen yksityisyyteensä puututaan mahdollisimman vähän. Eristämistarkkailun yhteydessä käytettävä huuhtelujärjestelmä oli vanhanaikainen, mutta henkilökunnan mukaan toimiva. Vankilassa ei ole käytössä erityistä tarkkailuvaatetusta tai haalareita.

Tarkastuksen jälkeen toimitetuissa kommenteissa yksikönpäällikkö nosti vielä esiin, että vankilan mielestä eristämistarkkailussa käytettävä huuhtelujärjestelmä on sekä vanhanaikainen että epähygieeninen, ja se tulisi päivittää muissa suljetuissa vankiloissa käytössä olevan järjestelmän kaltaiseksi. Yksikönpäälliköltä saadun tiedon mukaan eristysosaston sellikutsujärjestelmässä on lokitus, mutta tarkkailuvaatetuksen käyttöönotto ei ole vankilan suunnitelmissa ainakaan lähitulevaisuudessa.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että wc- ja toimenpidetilan seinällä oli hyvin vanhoja kirjallisia ohjeistuksia (esimerkiksi vuodelta 2001). Apulaisoikeusasiamies totesi, että kaikki vanhentuneet tiedotteet tulee poistaa ja tarvittaessa korvata ajantasaisilla versioilla. Tarkastuksen jälkeen vankilassa on ryhdytty toimenpiteisiin ja yksikönpäällikön ilmoituksen mukaan vanhentuneet tiedotteet on poistettu.

Kameravalvonta on lain mukaan mahdollista ainoastaan tarkkailun ja eristämistarkkailun aikana. Tarkastuksella käydyn keskustelun perusteella kameravalvonta otetaan pois päältä, mikäli vanki muusta syystä sijoitetaan kameralla varustettuun selliin. Henkilökunnan kertoman mukaan kameraa ei peitetä. Tarkastuksella ei saatu selvää käsitystä siitä, miten vanki voi itse varmistua siitä, ettei hän ole kameravalvonnassa. Apulaisoikeusasiamies totesi kannanottonaan, että jos peittäminen ei ole mahdollista, on kameran sammuttamisesta ilmoitettava asianmukaisesti vangille.

Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvontatarkastuksen pöytäkirjassa (RISE/2848/2023) on todettu, että vankila tulee lisäämään eristyssellien yhteyteen menettelytapaohjeen mukaisesti kellot, jotta vanki voi seurata ajan kulua. Tarkastushavaintojen perusteella kellot puuttuivat edelleen. Tarkastuksen jälkeen yksikönpäälliköltä saadun tiedon mukaan kellot on lisätty eristysselleihin.

Eräissä eristysosaston selleissä oli erilaisia kirjoituksia, joissa muun ohella mainittiin henkilöiden nimiä ja yhteystietoja. Sellien pinnoilla olevat kirjoitukset tulisi poistaa välittömästi, mikäli niistä ilmenee tunnistettavia henkilötietoja tai kirjoitusten sisältö on esimerkiksi uhkaavan sävyinen. Apulaisoikeusasiamies kiinnitti muutoinkin vankilan huomiota eristysosaston sellien siisteyteen.

Tarkastajat kiinnittivät huomiota siihen, että erään erilläänpitosellin ikkunan eteen oli teipattu pyyhe (kuva alla). Vangin kertoman mukaan kyseinen viritelmä oli edellisen vangin aikainen. Sellissä ei ollut verhoja.

Apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna, että myös erillään pidettävillä ja omasta pyynnöstä erillään asuvilla vangeilla olisi normaalisuuseriaatteen mukaisesti mahdollisuus peittää sellin ikkuna ja siten säädellä valon määrää esimerkiksi nukkumisen aikana. Erityisesti valoisina kesäoinä sellin pimentäminen voi olla hyvinkin tarpeellista. Apulaisoikeusasiamies suositteli vankilaa hankkimaan selleihin asianmukaiset verhot.

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen erillään asuvien vankien kirjastopalveluiden järjestämisestä (5/004/2021). Erillään asuvilla vangeilla on oltava mahdollisuus käyttää kirjastopalveluita yhtä usein kuin muillakin vangeilla eli lähtökohtaisesti kerran viikossa. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella eristysosastolta ei pääse henkilökohtaisesti käymään kirjastossa. Tällöin vangilla tulee määräyksen mukaisesti olla kirjaston kokoelmasta ajantasainen tieto, jotta hän voi asiointilomakkeella tilata haluamansa kirjat kirjastosta. Eristysosastolla sijaitseva käsikirjasto ei voi korvata pääsyä laajempaan kirjaston kokoelmaan.

2.7 Asuinosastot (selliosastot ja uusi osasto)

Selliosastot

Selliosaston 1 ja 4 kerroksen osastot oli tarkoitettu vangeille, joita ei pystytä sijoittamaan päivittäisiin toimintoihin. Molemmilla kerroksilla oli kaksi osastoa (etelä- ja pohjoispää), joilla on erilliset päiväjärjestykset.

Selliosaston 1 kerroksen eteläpääty sijaitsi toiminnallisesti haastavassa paikassa. Osaston läpi kulkee päivittäin paljon muiden osastojen vankeja, mitä voidaan pitää ongelmallisena. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan osaston mahdollista poistamista asuinkäytöstä on pohdittu ja tällöin sen tilalle voitaisiin esimerkiksi suunnitella vankien toimintatiloja. Apulaisoikeusasiamies piti ehdotusta kannatettavana.

Tarkastettujen tilojen yleinen siisteys vaihteli. Esimerkiksi selliosaston 4 kerroksen eteläpäädyn yhteiskeittiö oli epäsiistissä kunnossa ja liesituuletin vaikutti olevan rikkiäinen.

Uusi osasto

Uuden osaston 2 kerrokselle sijoitetaan työtoiminnassa ja opiskelemassa käyvät vangit. Osastoille voidaan sijoittaa myös vankeja, jotka eivät ole sijoitettuna toimintoihin. Uuden osaston 3 kerroksessa oli tulo-osaston lisäksi työtoiminnassa käyvien vankien osasto.

Tarkastuksella kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, että osastoilla ei ole yhteisiä oleskeluun tai vapaa-ajanviettoon soveltuvia tiloja. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella sellien ovien ollessa auki vangit lähinnä kävelevät osaston käytävällä tai istuvat selleissään. Apulaisoikeusasiamies piti edellä todettujen tilojen puutetta erittäin valitettavana.

2.8 Sopimusosasto

Vankilan sopimusosasto vaikutti olosuhteiltaan, tiloiltaan ja toiminnoiltaan poikkeuksellisen hyvältä. Osastolle sijoitetut vangit kehuivat tarkastuksen aikana käydyissä keskusteluissa myös osaston henkilökuntaa. Vankien kertoman mukaan henkilökunta kannustaa päihitteettömyyteen ja osastolta on aito mahdollisuus edetä avoimempiin olosuhteisiin.

2.9 Tehostetun valvonnan osastot

Sijoittaminen ja olosuhteet

Sukevan vankilassa on neljä tehostetun valvonnan osastoa, jotka sijaitsevat selliosaston 2 ja 3 kerroksissa. Osastoille sijoitetaan pääasiassa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvia sekä näiden vaikutuspiirissä olevia vankilaturvallisuutta vaarantavia vankeja. Tehostetun valvonnan osastoilla on ollut positiivinen vaikutus siihen, että vankilassa pystytään turvaamaan muiden vankien turvallinen rangaistuksen suorittaminen.

Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella vangit arvostelivat erityisesti sitä, että osastosijoittelupäätökset ja yhteydet järjestäytyneeseen rikollisuuteen perustuvat usein asianosaiselta itseltään salassa pidettäviin tietoihin. Näin ollen vangit eivät voi esittää niistä omaa selvitystään. Tarkastuksella ei tarkastettu osastolle sijoittamisen perusteita tai osastosijoittelupäätösten sisältöä.

Mahdollisuus siirtyä pois tehostetun valvonnan osastolta tuli esiin useissa keskusteluissa. Vankien mukaan normaalille asuinosaostolle siirtyminen on mahdollista vain osallistumalla Rikosseuraamuslaitoksen järjestämään Exit-toimintaan. Tämä koettiin ongelmalliseksi tilanteessa, jossa yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen ei ole tai vanki kiistää ne. Henkilökunnan kertoman mukaan yksittäisiä vankeja on sijoitettu muille avoimemmille asuinosaostolle, mutta usein tämä on osoittautunut käytännössä liian haastavaksi. Vankilan näkemyksenä on, että parempi ratkaisu voisi olla vangin siirtäminen toiseen vankilaan.

Keskustelujen perusteella tarkastajille syntyi vaikutelma, ettei Sukevan vankilassa ole selkeää toimintamallia tehostetun valvonnan osastolta pois siirtymiseksi sekä vankeuslain täytäntöönpanon tavoitteiden ja vaiheittaisen vapautumisen toteutumiseksi. Kyse on todennäköisesti laajemmasta valtakunnallisesta haasteesta ja koskee myös muiden vankiloiden tehostetun valvonnan osastoja.

Apulaisoikeusasiamies pitää perusteltuna, että Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueella tarkasteltaisiin valtakunnallisesti tehostetun valvonnan osastoille sijoitettujen vankien olosuhteita ja tilannetta kehitettäisiin erityisesti avoimempiin olosuhteisiin siirtymisen näkökulmasta (ns. tevalaisen polku).

Sukevan vankilan yksikönpäällikkö kommentoi pöytäkirjaluonnosta seuraavasti.

Vankilan näkemyksen mukaan vankilalla on selkeä toimintamalli vangin pois siirtymiseen tehostetun valvonnan osastolta. Valtaosaltaan sijoitusperuste tehostetun valvonnan osastolle liittyy vangin kiinnittymiseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja tämän aiheuttaman turvallisuusuhkaan mm. vaikutusmahdollisuuksilla muihin vankeihin. Näin ollen on keskeistä, että vangilla on tahtotila ja hän konkreettisesti osoittaa halunsa irtautua järjestäytyneestä rikollisuudesta mm. henkilökunnan kanssa käytävien keskustelujen kautta. Tämän prosessin käynnistyminen on edellytys tevalaisen polulle, mutta valitettavan harva vanki on tähän valmis, vaikka vankila pyrkii antamaan tähän mahdollisuuden. Vankeja on kuitenkin siirretty tehostetun valvonnan osastoilta avoimempiin olosuhteisiin.

Vankien toimintojen ja vapaa-ajantoiminnan sisältö tehostetun valvonnan osastoilla oli hyvin vähäistä ja yksipuolista. Omatoimisen ruokailun ja liikunnan lisäksi ainoa mahdollisuus oli lukio-opinnot. Opiskelu vaikutti olevan osa-aikaista ja enemmän harrastuksen kaltaista toimintaa. Lisäksi luokkaopiskeluun oli mahdollista päästä vain yhdeltä osastolta. Luokassa etäyhteydellä tapahtuvaa lähiopiskelua kerrottiin olevan kaksi tuntia viikossa.

Keskustelujen perusteella vangit toivoivat laajempaa oikeutta osallistua luokkaopiskeluun ja lisää toimintoja, kuten esimerkiksi päihdekuntoutusta. Vangit kuitenkin kehuivat Sukevan vankilan yleisiä olosuhteita ja osaston aukioloa, jos arvioidaan pelkästään osastolla olemista. Vankilan mukaan mahdollisuus lisätä toimintoja on melko vähäinen. Perusteiksi vankila esitti tilaongelmat ja sen, että tehostetun valvonnan osastoille sijoitetut vangit eivät saa kohdata muita vankeja.

Apulaisoikeusasiamies piti myönteisenä, että vankien on mahdollista opiskella. On kuitenkin valitettavaa, että kaikilla halukkailla vangeilla ei ole mahdollisuutta opetukseen. Lisäksi lukio-opiskelu ainoana järjestettävänä toimintana ei voi vastata kaikkien vankien tarpeisiin mielekkäällä tavalla. Sellin ulkopuolisen ajan aikana järjestettävää toimintaa on käsitelty edellä pöytäkirjan kohdassa 2.3. Oikeutta osallistua toimintaan sekä vapaa-ajantoiminnan järjestämistä vangeille on käsitelty laajasti myös esimerkiksi Riihimäen vankilan tarkastusta koskevassa pöytäkirjassa EOAK/2330/2023, joka löytyy oikeusasiamiehen verkkosivuilta.

Omatoiminen ruokahuolto

Sukevan vankila ei tarjoa päivittäisiä aterioita tehostetun valvonnan osastoille sijoitetuille vangeille, vaan heille maksetaan vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen 35 §:n mukaista ruokarahaa elintarvikkeiden ostamista varten. Omatoiminen ruokahuolto sai paljon positiivista palautetta vangeilta. Omatoimisen ruokailun koettiin esimerkiksi valmentavan ja ylläpitävän hyvin arjen taitoja vapautumista ajatellen. Omatoimista ruokahuoltoa toivottiin myös muille vankilan asuinosaustoille.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että vankien omatoiminen ruokahuolto ei saa vaarantaa vankeuslain 7 luvun 5 §:ssä säädettyä terveellistä, monipuolista ja riittävää ravintoa. Rikosseuraamuslaitoksen ruokahuoltoa ja ruokavalioita koskevan määräyksen (1/004/2022) mukaisesti vankilan on huolehdittava siitä, että vangeilla on riittävät tiedot ja taidot omatoimisesta ruoanvalmistusta varten. Lisäksi vankilan tulee perehdyttää, opastaa ja ohjata omatoimisesti ruokahuollon hoitavia vankeja.

Vaatetus

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja on tehnyt vankeuslain 7 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisen päätöksen rajoittaa tehostetun valvonnan osastojen vankien omien vaatteiden käyttöä. Rajoitus ei koske kuitenkaan vankien omia jalkineita tai alusvaatteita, mukaan lukien sukat ja aluskerrastot. Edellä mainittujen vaatteiden hallussapidon ja käytön edellytyksenä on, että ne ovat väriltään kokonaan mustia. Tarkastuksen aikana monet vangit kulkivat osastolla omissa mustissa aluskerrastoissaan. Vangit esittivät toiveen, että rajoituspäätöksen poikkeusta voitaisiin laajentaa muihinkin omiin kokomustiin vaatteisiin.

Useat vangit toivat tarkastuksella käydyissä keskusteluissa esille, että käytössä olevat vankivaatteet ovat kuluneita ja huonokuntoisia. Erityisesti vaatteiden materiaalit ja tekniset ominaisuudet koettiin puutteellisiksi. Talvivaatteet eivät ole Sukevan sääolosuhteisiin nähden riittävän lämpimiä, eikä urheilemiseen soveltuvia hengittäviä vaatteita ole saatavilla. Tarkastajien havaintojen mukaan muutamilla vangeilla oli käytössään esimerkiksi uudet paksummat toppatakit ja toppahousut, mutta pääsääntöisesti vankilan vaatetus vastasi vankien esittämää näkemystä.

Apulaisoikeusasiamies totesi kannanottonaan, että vankien asianmukainen kohtelu ja toisaalta myös ulkoiluoikeuden tosiasiallinen toteutuminen edellyttävät, että ulkoilu voi tapahtua säänmukaisesti pukeutuneena. Vankilan antaman vaatetuksen tulee muutoinkin olla soveltuva, sopivan kokoinen ja vankien tarpeita vastaava. Asianmukaisessa vaatetuksessa tulee huomioida myös käyttötarkoitus, kuten esimerkiksi liikunnan harrastaminen.

Vankeuslain 7 luvun 2 §:n mukaisesti vangille, jolla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus vankilassa käytettäväksi. Säännös on yksiselitteinen ja velvoittaa Rikosseuraamuslaitosta tarjoamaan vangille soveltuvan vaatetuksen. Apulaisoikeusasiamies saattoi laitosvaatetuksen uudistamistarpeen Rikosseuraamuslaitoksen tietoon.

2.10 Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä ja mahdollisuus puhelimen käyttöön

Yksityiselämän suoja koskevan perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaan puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että puhelun luottamuksellisuuden suoja kuuluu myös vangeille. Vankien käyttöön osoitettu puhelin tulee sijoittaa tai suojata niin, ettei normaaliääninen puhelinkeskustelu kuulu ulkopuolisille.

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että osalla osastoista oli puhelinkopit, mutta joillain osastoilla puhelimet sijaitsivat osastojen käytävillä siten, että puhelimen ympärillä ei ollut riittävää suojaa, joka estäisi muita kuulemasta keskustelua. Myös puhelinkoppien äänieristys vaihteli osastoittain.

Ongelmallisin tilanne oli uuden puolen osastoilla, jossa puhelin sijaitsi kapean käytävän päässä ilman suojaavaa kupua (kuvat alla). Yksityisyyden suoja puhelinta käytettäessä ei toteudu, jos käytävällä on samanaikaisesti muita vankeja. Vankilan mukaan osastoille ei paloturvallisuussyistä ja rakenteellisista seikoista johtuen voida sijoittaa puhelinkoppia.

Selliosastoilla, tehostetun valvonnan osastoilla ja sopimusosastolla olivat erilliset puhelinkopit. Erään tehostetun valvonnan osaston käytävällä oleva puhelinkoppi vaikutti pintapuolisesti tarkasteltuna asianmukaiselta, mutta puhelinta käytettäessä keskustelun havaittiin kuitenkin kuuluvan jonkin verran läpi puhelinkopin avonaisesta alalaidasta (kuva alla). Erällä osastoilla puhelin sijaitsi erillisessä tilassa (kuva alla). Tarkastushavaintojen perusteella tämänkaltainen kiinteä puhelintila suojasi paremmin puhelun yksityisyyttä kuin osastojen käytäville sijoitetut kopit.

Apulaisoikeusasiamies kehotti vankilaa edelleen selvittämään keinoja puheluiden yksityisyyden suojan parantamiseksi ja luottamuksellisuuden turvaamiseksi erityisesti niillä osastoilla, joissa puhelimet sijaitsevat käytävillä ilman ääntä eristävää suojaa.

Osastojen puhelimet ovat vankien käytettävissä päivittäin päiväjärjestyksen mukaisina aukioloaikoina. Laillisuusvalvonnassa ei nähdä perustetta sille, miksi osaston ollessa suljettuna vangeille ei voitaisi antaa mahdollisuutta soittaa puhelimella. Tarkastuksen perusteella vangit pääsivät pyynnöstä soittamaan myös sellin ovien ollessa kiinni. Apulaisoikeusasiamies piti havaintoa erittäin myönteisenä.

Tarkastajat kiinnittivät huomiota tulo-osaston seinällä olevaan ilmoitukseen, jonka mukaan osasto sulkeutuu kello 15 eikä sen jälkeen ole mahdollista päästä puhelimeen. Apulaisoikeusasiamies totesi, että puhelimen käytön pitäisi olla myös tulo-osastolla tarvittaessa mahdollista sellien aukioloajan ulkopuolella. Osaston suljetun luonteen vuoksi on muutoinkin erityisen tärkeää ja perusteltua, että vangeille annetaan mahdollisimman laajat mahdollisuudet puhelimella soittamiseen osaston ollessa suljettuna. Pöytäkirjaluonnoksen kommentointivaiheessa yksikönpäällikkö totesi, että vankilan johto ei ollut tietoinen kyseisestä ilmoituksesta ja se on poistettu.

2.11 Tapaamiset

2.11.1 Valvottu tapaaminen

Valvottujen tapaamisten tila oli siisti ja valoisa. Tilassa oli vain kolme tapaamispaikkaa, mikä vaikuttaa laitoksen vankimäärään nähden varsin vähäiseltä.

Rikosseuraamuslaitoksessa on luovuttu sunnuntaitapaamisista suljettujen vankiloiden yliasutustilanteen ja vallitsevaan tilanteeseen nähden riittämättömien henkilöstöressurssien takia. Muutos on tullut voimaan tammikuussa 2025 ja asiaa arvioidaan uudelleen syyskuussa 2025.

Sukevan vankilassa valvottu tapaamiset toteutetaan lauantaisin ajanvarauksen perusteella. Tapaamisen kesto on 45 minuuttia. Lauantain aikana voidaan järjestää kaikkiaan 12 tapaamista. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella nykytilanteessa on hyvin mahdollista, että kaikki halukkaat eivät pääse joka viikko tapaamiseen.

Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että vangilla on oikeus tavata vieraita viikoittain. Eduskunnan oikeusasiamiehelle on saapunut useita kanteluja, joissa arvostellaan valvottujen tapaamisten vähentämistä vankiloissa. Apulaisoikeusasiamies on ottanut asian omasta aloitteestaan tutkittavaksi (EOAK/1737/2025). Apulaisoikeusasiamiehen tarkoitus on käsitellä tilannetta yleisemmin kuin yksittäisten kantelijoiden osalta.

Apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota siihen, että yleisimmin valvottujen tapaamisten kesto vankiloissa on 45 minuuttia. CPT on eräiden muiden maiden osalta tarkastuskertomuksissaan suositellut, että vangeilla tulisi olla viikoittain oikeus vähintään tunnin pituiseen tapaamiseen.

2.11.2 Valvomaton tapaaminen

Sukevan vankilassa on kaksi tapaamistilaa valvomattomia tapaamisia varten (ns. perhetapaaminen). Tapaamistilat olivat asianmukaiset, siistit, valoisat ja kodinomaiset. Tilassa oli tilava wc/kylpyhuone, keittiönurkkaus, ruokailuryhmä, sohva, televisio ja parivuode. Eri ikäiset lapset oli otettu hyvin huomioon tilan varustelussa. Tilat vaikuttivat esteettömiltä.

Valvomattomat tapaamiset järjestetään lauantaisin ja sunnuntaisin sekä keskiviikkoisin. Yliasutuksen takia tapaamistilat ovat kovassa käytössä. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella valvomaton tapaaminen on nykyisin käytännössä mahdollista saada vain noin 6–8 viikon välein.

Apulaisoikeusasiamies piti valitettavana valvomattomien tapaamisten tapaamisvälin pidentymistä. Laillisuusvalvonnassa noin kahden kuukauden pituista väliä tapaamisissa on pidettävä pitkänä. Apulaisoikeusasiamies piti suotavana, että vankila pohtisi mahdollisia keinoja järjestää tiheämmin valvomattomia tapaamisia.

Tarkastuspöytäkirjaluonnoksen kommentointivaiheessa yksikönpäällikkö toi esiin, että vankila on käynyt läpi viime aikoina toteutuneet valvomattomat tapaamiset ja niillä vangeilla, joilla tapaamiset pyörivät säännöllisesti, tapaamisväli on pääsääntöisesti kerran kuukaudessa.

2.11.3 Lapsen tapaaminen

Lapsitapaamisia varten vankilassa oli siisti tila, jossa oli sohva, pöytä ja penkki yhteistä olemista varten. Huoneessa oli lisäksi pelejä, leluja ja tauluja lapsia ajatellen.

Tarkastushetkellä tapaamistilassa oli siirrettävä televisiojärjestelmä. Tilaa käytetään tarpeen mukaan myös muihin tarkoituksiin, kuten esimerkiksi etäyhteyksillä käytäviin oikeudenkäynteihin.

2.11.4 Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä

Videoyhteyden välityksellä järjestettävät tapaamiset olivat vain arkisin. Vankilan järjestyssäännön mukaan tapaamisia videoyhteyden välityksellä voidaan järjestää myös viikonloppuisin erikseen nimettyinä ajankohtina.

Tarkastuksella eri osastoilla käytyjen keskustelujen perusteella ilmeni, että ainakin toistaiseksi yhteydenpitoa videoyhteyden välityksellä oli vallitsevien tilanteiden vuoksi jouduttu jonkin verran rajoittamaan siten, että vangit kokivat yhteydenpitomahdollisuuksien olevan liian vähäisiä.

Tarkastushavaintojen perusteella erityisesti vankilan sijainti kaukana vankien kotipaikoista ja valvotun tapaamisen tapaamistilojen rajallisuus sekä suppeat aikataulut korostavat videoyhteydellä tapahtuvan tapaamisen ja yhteydenpidon tärkeyttä vangeille. Apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna, että vankilassa pohditaan keinoja yhteydenpidon lisäämiseen videoyhteyden välityksellä.

Tehostetun valvonnan osastoilla vangit kertoivat, että vankilassa olisi linjattu videotapaamista siten, että niitä toteutetaan ainoastaan vangin läheisten henkilöiden kanssa. Apulaisoikeusasiamies totesi tältä osin yleisellä tasolla, että yhteydenpito voidaan vankeuslain 13 luvun 13 §:n mukaisesti järjestää myös muun vangille tärkeän henkilön kanssa.

Apulaisoikeusasiamiehen tiedossa on, että Microsoft on lopettanut Skype-videopuhelinpalvelun toukokuussa 2025. Rikosseuraamuslaitoksesta saadun tiedon mukaan vankien ja läheisten videotapaamisissa käytetään Valtorin Videoneuvottelupalvelua (VIPU).

2.11.5 Kameravalvonnasta ilmoittaminen

Vankeuslain 13 luvun 2 §:n mukaan teknisellä laitteella tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava vangille ja tapaajalle. Tarkastuksella havaittiin, että ilmoitusta kameravalvonnasta ei ollut tilassa, jonka kautta tapaajat saapuvat vankilaan. Apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna, että ilmoitus kameravalvonnasta laitetaan myös vankilan sisäänkäynnin yhteyteen.

Tarkastuksen jälkeen vankilassa on tältä osin ryhdytty toimenpiteisiin ja yksikönpäälliköltä saadun tiedon mukaan ilmoitus kameravalvonnasta on lisätty vankilan sisäänkäynnin yhteyteen.

2.12 Päihdevalvonta

Vankilassa on kolme päihdevalvontatilaa, joissa vangilta voidaan ottaa virtsanäyte. Näytteenottotilat sijaitsivat eristysosastolla, uudella osastolla ja sopimusosastolla.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan Sukevan vankilassa ei ole näytteenoton yhteydessä käytössä kylpytakkeja. Vangin ei kuitenkaan tarvitse antaa näytettä alasti, vaan hänellä saa olla vaatteet päällään (esimerkiksi alushousut ja paita).

Uudella osastolla ja eristysosastolla sijaitsevissa näytteenottotiloissa oli seinillä peilit (kuvat alla). Sopimusosastolla sijaitseva näytteenottotila oli tavallinen wc, jossa ei ole seinäpeilejä. Näytteenantoa valvotaan siten, että valvoja seisoo wc-tilan ulkopuolella välittömässä läheisyydessä oven ollessa auki raollaan.

Sopimusosastolla käydyn keskustelun perusteella valvonta voidaan vangin pyynnöstä suorittaa myös ovi kiinni tilassa olevan luukun kautta (kuva alla).

Rikosseuraamuslaitos on antanut muun muassa vangin päihteettömyyden valvontaa koskevan ohjeen (9/004/2021), jonka mukaan näytteenottotilassa tulisi olla mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi peililasi, minkä takana valvoja valvoo näytteenottoa.

Sukevan vankilan virtsanäytteenottotiloissa valvovan virkamiehen ja näytettä antavan vangin välisessä ovelta ei ollut Rikosseuraamuslaitoksen ohjeessa suositeltua peililasia. Apulaisoikeusasiamies kehotti vankilaa ryhtymään toimenpiteisiin, jotta virtsanäytteiden antamisen valvonta tapahtuisi mahdollisimman hienotunteisesti ja vangin yksityisyyttä kunnioittaen.

Tarkastajat kiinnittivät huomiota uuden osaston päihdevalvontatilassa olevaan päihdetestauksen vihkoon, johon kirjattiin muun muassa vangin sukunimi ja testitulokset (negatiivinen/positiivinen). Apulaisoikeusasiamies piti toimintatapaa monin tavoin ongelmallisena. Vankien tietojen tarpeetonta käsittelyä paperilla tulee välttää vangin yksityisyyden suojan, turvallisuuden ja henkilötietojen käsittelyn kannalta. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen päihdeohjeen mukaisesti testaaminen tulee luotettavasti dokumentoida asiakastietojärjestelmään. Tarkastuksen jälkeen yksikönpäällikkö ilmoitti, että kyseinen päihdetestausvihko on poistettu käytöstä.

2.13 Ulkoilupihat ja liikunta

Vankilassa oli kaksi asuinosa-alueille sijoitetuille vangeille tarkoitettua ulkoilupihaa ja lisäksi eristysosastolle tarkoitettua erillistä ulkoilualuetta. Lisäksi vankilassa oli liikuntasali ja kuntosali. Sopimusosaston vangeilla oli erikseen oma kuntosali.

Isompi ulkoilupiha oli kooltaan tilava ja hyvin varusteltu. Ulkoilupiha mahdollistaa hyvin monipuolisen vapaa-ajanvieton ulkona (tulipesä grillausta varten, ruokailuryhmä) ja liikunnan harrastamisen (pallopelit, liikuntavälineet, kuntoiluvälineet).

Tarkastajien havaintojen perusteella myös pienemmällä ulkoilupihalla oli mahdollista harrastaa liikuntaa. Ulkoilupiha vaikutti maisemaltaan varsin avaralta ja hyvin varustellulta (kuva alla). Vankien käytössä oli muun muassa kuntoiluvälineitä, tulipesä grillausta varten ja pöytäryhmä.

Molemmilla pihalla oli katos kuntoiluvälineiden suojana. Katos ei kokonsa puolesta käytännössä riittävästi mahdollista vankien suojautumista huonolta säältä tai auringonpaisteelta ulkoilun aikana muutoin kuin kuntoiluvälineitä käytettäessä. Molempien ulkoilupihojen sisäänkäynnin yhteydessä oli kuitenkin tarjolla sadetakkeja ulkoilevien vankien käyttöön.

Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella vaikutti siltä, että vangeille on järjestetty hyvät mahdollisuudet liikunnan harjoittamiseen. Vankilassa on kaksi liikunnanohjaajaa, mikä on erinomainen asia. Tarkastuksella tehtiin myös positiivinen havainto siitä, että vangeilla on mahdollisuus niin halutessaan päästä sisälle kesken ulkoilun.

Eristysosaston läheisyydessä sijaitsi kaksi pientä ulkoilupihaa, joissa myös matkaselliosastolle sijoitetut vangit ulkoilevat. Eristysosaston vangit ulkoilevat lähtökohtaisesti yksin. Omasta pyynnöstä erillään asuvat voivat ulkoilla yhdessä, jos he tulevat toimeen keskenään. Eristysosaston ulkoilupihat olivat varsin karut eikä niistä ollut horisontaalista näkymää ympäristöön. Vain yksi sivu oli avoin ulkoilmaan ja verkkoaita oli yläosasta vahvistettu. Näkymä rajautui vastapäiseen rakennukseen. Ulkoilupihojen päälle oli rakennettu ritiläkatto. Molemmilla eristysosaston pihoilla oli kuntoilulaitteet.

Apulaisoikeusasiamies piti eristysosaston ulkoiluolosuhteita heikkoina. Esimerkiksi juoksuliikunnan harrastaminen ei käytännössä ole pienellä ulkoilupihalla mahdollista. Ulkoilupihat eivät siten sovellu kuin vain hyvin lyhytaikaiseen käyttöön. Eristysosastolle sijoittamisen kestäessä viikkoja tai kauemmin vangeilla tulee ulkoilun lisäksi olla muita liikuntamahdollisuuksia fyysisen kunnon ylläpitämiseen.

2.14 Ruokahuolto ja laitosmyymälä

Vankien ruokailun järjestäminen vaihteli osastoittain. Vangit söivät joko vankilan ruokalassa tai lisääntyvässä määrin asuinosastoilla, jonne ruoka tuodaan lämpöpakkauksissa. Tehostetun valvonnan osastoilla oli omatoiminen ruokahuolto. Sopimusosastolla oli oma ruokala, jossa osastolle sijoitetut vangit ruokailivat erillään muista vangeista.

Vankilan ruokalassa ruokaa sai ottaa itse. Keittiön tiedotteen mukaan kastikeruoan annoskoko oli rajattu yhteen kauhalliseen per henkilö, mutta perunaa/riisiä/pastaa voi ottaa itselleen sopivan annoksen. Ruokaa ei saanut hakea lisää, jotta sitä riittää tasapuolisesti kaikille.

Eristysosestolla ja tulo-osastolla ruoka tarjottiin valmiina annoksina. Tarkastuksella lounasaikana tehtyjen havaintojen perusteella annoskoko vaikutti varsin pieneltä (kuva alla). Isomman annosastian koko oli 550 ml, mutta astian täyttäminen oli jäänyt selvästi vajaaksi.

Tarkastuksella vankien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella erityisesti ruuan riittävyys nousi arvostelun kohteeksi. Valmiit annoskoot koettiin liian pieniksi ja ruoka saattoi loppua kesken. Tarkastuksella tehdyt havainnot tukivat vankien näkemystä. Apulaisoikeusasiamies piti perusteltuna ruokailun järjestämistä siten, että ruokaa voi itse ottaa tarvitsemansa määrän ja sitä saa halutessaan lisää.

Vankien ruokahuolto on järjestettävä vankeuslain 7 luvun 5 §:n mukaisesti siten, että vangit saavat terveellisen, monipuolisen ja riittävän ravinnon. Vaikka Rikosseuraamuslaitos on solminut Leijona Catering Oy:n kanssa kumppanuussopimuksen ruokapalveluiden tuottamisesta, vastaa Rikosseuraamuslaitos viime kädessä siitä, että vankien ruokahuolto toteutuu laissa säädetyn mukaisesti.

Laitosmyymälässä myönteisenä seikkana kiinnitettiin huomioita valikoiman monipuolisuuteen. Esimerkiksi nikotiinikorvaustuotteiden valikoimaan oli lisätty nikotiinipussit ja tarjolla oli myös monivitamiiniporettablettivalmiste. Lisäksi tuotteiden hintataso vaikutti normaalisuuseriaate huomioiden melko kohtuulliselta. Päivittäistavarakauppojen hintoihin nähden esimerkiksi kahvipaketin ja kanan fileesuikaleen hinnat olivat kilpailukykyisiä. Tarjolla olevien hedelmien ja tuoretuotteiden myötä myös terveellisten valintojen tekeminen oli mahdollista.

2.15 Poistumislupakäytäntö

Alkuperäistä tarkastussuunnitelmaa jouduttiin tarkastuksen keskeyttämisen seurauksena muuttamaan siten, että tarkastuksen yhteydessä ei käyty tarkemmin läpi ja selvitetty vankilan nykyistä poistumislupakäytäntöä. Todettakoon, että Rikosseuraamuslaitoksen poistumislupatilastojen perusteella vankilan poistumislupakäytännössä ei ole myöskään ilmennyt sellaista, joka antaisi apulaisoikeusasiamiehelle aihetta toimenpiteisiin.

2.16 Valvontahenkilökunnan vastuulla olevat lääkkeet

2.16.1 Lääkkeiden säilyttäminen

Vastaanotto-osastolla oli lääkekaappi erillisessä huoneessa, jossa vankien valokuvaus tapahtuu. Lääkekaappi ei ollut tarkastusajankohtana lukittuna. Sen sisällä oli kantokori, jossa oli vankien lääkedosetteja, ja ylähyllyllä kaksi irrallista lääketablettia. Tarkastajalle kerrottiin, että lääkekaappi tai huoneen ovi on kiinni silloin, kun vangit liikkuvat vastaanotto-osaston tiloissa ja myös silloin, kun siivouksesta vastaavat vangit tekevät työtään. Irrallisten tablettien alkuperästä ei ollut tietoa ja vartija otti ne haltuunsa.

Vastaanotto-osaston seinällä oli ohje ”polivartijalle” siitä, että vaunuun lähtevien vankien lääkkeet jätetään vastaanoton esimiehen pöydälle – ei lääkehuoneeseen tai lääkekaappiin.

Myös yhden selliosaston (2A) valvomossa sijainnut osaston lääkekaappi oli tarkastusajankohtana auki. Tarkastajalle kerrottiin sen johtuvan siitä, että poliiklinikalta oli juuri tullut lääkkeitä ja ne oli tarkoitus siirtää kantokorista kaappiin. Lääkekaapin avaimen kerrottiin olevan aina esimiehen avainnippussa. Tarkastajalle kerrottiin, että insuliinia käyttäviä vankeja oli harvoin ja varainsuliinia säilytetään tällöin valvomon jääkaapissa, jossa säilytetään myös vankien välipaloja.

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut Turvallinen lääkehoito -oppaan (STM:n julkaisuja 2021:6), jossa on käyty läpi muun muassa lääkkeiden säilyttämistä (kohta 7.2.5). Sen mukaan yksikön lääkkeet säilytetään erillisessä, siihen tarkoitettuun lukitussa tilassa, johon pääsevät vain ne henkilöt, joilla on oikeus käsitellä lääkkeitä. Muut henkilöt, kuten siistijät ja laitoshuoltajat, voivat asioida lääkkeiden säilytystilassa vain valvotusti. Tilan lukitsemisessa voidaan käyttää esimerkiksi erillistä avainta, joka on aina kyseisen päivän/työvuoron aikana lääkehoidosta vastaavan työntekijän hallussa. Lääkekaapissa tai lääkejääkaapissa ei säilytetä muita tuotteita, ainoastaan lääkkeitä.

Oppaassa on erikseen ohjeistettu huumausainelääkkeiden (joihin kuuluu korvaushoidossa käytettävät lääkkeet) säilyttämistä. Huumausainelääkkeet ja niiden kulutusseurannan dokumentit säilytetään erillään muista lääkkeistä, erillisessä lukitussa kaapissa tai lokerossa. Kyseiseen säilytystilaan on pääsy vain niillä henkilöillä, jotka ovat oikeutettuja käsittelemään yksikön huumausainelääkkeitä.

Rikosseuraamuslaitos on antanut menettelytapaohjeen lääkehoidon toteuttamisesta vankiloissa (RISE/1151/2024). Menettelytapaohjeen mukaan lääkkeiden säilytystilojen on oltava vankilassa asianmukaiset. Lääkedosetit tulee säilyttää lukitussa kaapissa tai laatikossa lukitussa asuinosaon toimistossa tai vankilan päivystyksessä. Lääketurvallisuuden kannalta on tärkeä varmistua myös siitä, etteivät lääkkeet päädy asiattomien ulottuville. Korvaushoitolääkkeitä käsiteltäessä ja säilytettäessä tulee noudattaa erityistä huolellisuutta niin, että lääkitysvirheet ja väärinkäytön riskit minimoidaan.

Tarkastushavaintojen perusteella apulaisoikeusasiamies ei ole vakuuttunut siitä, että lääkkeiden säilyttäminen Sukevan vankilassa on toteutettu asianmukaisesti. Apulaisoikeusasiamies suosittelee, että kaikilla osastoilla käydään läpi lääkkeiden säilyttäminen huomioiden se, mitä edellä todetuissa ohjeissa edellytetään. Tämä koskee myös korvaushoitolääkkeiden säilyttämistä ja lääkkeitä, joita tulee säilyttää jääkaapissa. Lisäksi apulaisoikeusasiamies totesi, että vastaanotto-osaston ohje, jonka mukaan lääkkeet jätetään pöydälle, ei ole asianmukainen. Apulaisoikeusasiamies piti myös riskialttiina sitä, jos poliklinikalta tulleita lääkkeitä ei välittömästi siirretä lukittuun kaappiin.

Tarkastuksen jälkeen yksikönpäällikkö ilmoitti, että asia on käyty läpi ja toimintamalli varmistettu Rikosseuraamuslaitoksen menettelytapaohjeen mukaiseksi.

2.16.2 Lääkitystietojen salassapito

Vastaanotto-osaston lääkekaapissa sijainneessa korissa oli kahdenlaisia lääkedosetteja. Isommissa doseteissa olivat vangin säännöllisesti otettavat lääkkeet, joiden nimet eivät olleet luettavissa dosettia käsiteltäessä. Pienemmissä doseteissa olivat vangin tarvittaessa otettavat lääkkeet, joiden nimet olivat luettavissa. Myös selliosastolla tarvittaessa annettavat lääkkeet olivat pienemmissä lääkedoseteissa ja lääkkeiden nimet olivat luettavissa.

Edellä mainitussa Rikosseuraamuslaitoksen menettelytapaohjeessa todetaan lääkitystietojen salassapidosta muun muassa, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot ovat pysyvästi salassa pidettäviä. Lääkelistat laitetaan dosetteihin siten, että lääkitystiedot jäävät näkymättömiin dosettia vasten ja nähtäväksi jää potilaan nimi sekä lääkkeen jokoajat. Vain ensiaputilanteessa lääkkeenantajana toimiva valvontahenkilökuntaan kuuluva saa katsoa tarvittavat lääkitystiedot lääkedosetista.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että tarvittaessa annettavia lääkkeitä koskevat samat salassapitosäännökset kuin säännöllisesti otettavia lääkkeitä. Tämä tarkoittaa sitä, että tarvittaessa annettavien lääkkeiden nimet voivat olla valvontahenkilökunnan luettavissa ainoastaan, jos vanki on antanut tähän suostumuksensa.

STM:n Turvallinen lääkehoito -oppaassa todetaan vankiloita koskevassa kohdassa (6.3), että lääkehoidon koulutuksen lisäksi lääkkeiden käsittely vartijan toimesta edellyttää perehdytystä ja osaamisen varmistamista, sillä lääkkeen antajan on aina tiedettävä ja tunnistettava antamansa lääkkeet ja niiden ominaisuudet. Jotta tämä toteutuisi, tulisi apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan jokaisen vangin antaa suostumuksensa lääkitystietojensa antamiseen lääkkeitä käsitteleville valvontahenkilökuntaan kuuluville.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että tällä hetkellä valvontahenkilökunta voi joutua antamaan vangeille lääkkeitä tietämättä, mitä lääkkeitä he antavat. Tämä koskee ainakin säännöllisesti annettavia lääkkeitä silloin, kun lääkkeiden nimet on peitetty lääkedoseteissa. Apulaisoikeusasiamies ei pidä tätä hyvänä asiana eikä se vastaa STM:n oppaassa todettua siitä, mitä lääkkeen antajalta edellytetään.

STM:n oppaan mukaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisissa yksiköissä työnantaja vastaa siitä, että lääkehoitoprosessi on turvallinen ja lääkehoitoa toteuttavilla työntekijöillä on siihen riittävä koulutus ja osaaminen. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan lääkehoitoprosessia ei voi pitää turvallisena, jos lääkkeen antaja ei edes tiedä, mitä lääkettä hän on antamassa. Tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaan ainoa mahdollisuus varmistaa turvallinen lääkehoitoprosessi on hankkia vangeilta suostumus terveystietojen luovuttamiseen niille valvontahenkilökuntaan kuuluville, jotka käsittelevät vankien lääkkeitä. Apulaisoikeusasiamiehen tiedossa on, että vankiterveydenhuollossa on laadittu tällainen lomake. Sen sijaan ei ole tietoa siitä, miten kattavasti suostumusta pyydetään. Todetakoon, että nykyisin voimassa olevassa laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon käsittelystä ei mainita, että suostumuksen tulee olla kirjallinen (lain 2 luvun 6 §).

Apulaisoikeusasiamies pitää tärkeänä, että vankila tekee yhteistyötä poliklinikan kanssa, jotta valvontahenkilökunnalla on – osallistuessaan lääkehoitoon – mahdollisuus tehdä työtään turvallisesti ja salassapitosäännöksiä noudattaen. Tämä ei koske pelkästään Sukevan vankilaa vaan kaikkia muitakin vankiloita.

CPT on todennut Suomeen syyskuussa 2020 tekemällään käynnillä havainneensa, että vankilan valvontahenkilökunta osallistui edelleen lääkehoitoon (mukaan lukien psykotrooppiset lääkkeet). CPT on tätä useaan otteeseen jo aiemmin kritisoinut. CPT totesi raportissaan, että nykyinen, hyvin kyseenalainen käytäntö, jonka mukaan valvontahenkilökunta antaa vangeille lääkkeitä, tulisi lopettaa.

2.16.3 Lääkkeiden hallussapito

Vastaanotto-osaston lääkekaapissa olleessa vangin lääkedosetissa luki ”haltuun”, mutta tarkastajalle kerrottiin, että vastaanotossa ei koskaan anneta lääkkeitä haltuun. Tätä perusteltiin sillä, että samassa sellissä voi olla useampi kuin yksi vanki, eikä silloin voida varmistua siitä, että lääkkeen ottaa se vanki, jolle lääke on määrätty. Selliosastolla (2A) kerrottiin, että säännöllisesti otettavien lääkkeiden annospussit annetaan vangeille selliin ja muita lääkkeitä säilytetään lääkekaapissa. Insuliinikynät annetaan yleensä vangille haltuun.

Vankeuslain 10 luvun 10 §:n ja tutkintavankeuslain 6 luvun 7 §:n mukaan vangin lääkkeiden hallussapidosta päättää Vankiterveydenhuollon yksikön (VTH) lääkäri. Rikosseuraamuslaitoksen menettelytapaohjeessa on erillisenä esimerkkinä mainittu insuliinikynä, jonka hallussapidosta päättää lääkäri.

Tarkastuksella saatujen tietojen perusteella jäi epäselvyyttä siitä, kuka päättää lääkkeiden hallussapidosta. Vastaanotto-osaston kategorinen käytäntö siitä, ettei vangille koskaan anneta haltuun lääkkeitä, ei ole lainmukainen. Apulaisoikeusasiamies totesi, että vastaanotto-osaston olosuhteet eivät välttämättä takaa sitä, että vangille olisi turvallista antaa haltuun lääkkeitä. Jää epäselväksi, onko VTH:n lääkäri tietoinen näistä olosuhteista tehdessään päätöstä vangille haltuun annettavista lääkkeistä. Apulaisoikeusasiamies pitää myös mahdollisena tilannetta, jolloin lääkkeen haltuun antamatta jättäminen vaarantaa vangin terveydentilan.

Apulaisoikeusasiamies suosittaa, että vankila on yhteydessä poliklinikkaan ja VTH:n lääkäriin lääkkeen hallussapitoa koskevan menettelyn osalta, jotta se saadaan lainmukaiseksi. Lääkärin tietoisuus vastaanotto-osaston olosuhteista on tärkeää, jotta hän voi ottaa ne huomioon päättäessään lääkkeen hallussapidosta. Jos lääkäri, tietoisena osaston olosuhteista, on sitä mieltä, että vangin terveydentila edellyttää lääkkeen hallussapitoa, ei vankilalla ole oikeutta päättää asiasta toisin vaan pyrkiä käytettävissä olevin keinoin varmistamaan lääkkeen turvallinen käyttö.

2.17 Poliklinikalle tarkoitetun postin salassapidon vaarantuminen

Vankilan ruokalan oven vieressä oli metallinen postilaatikko, johon vangit voivat laittaa poliklinikalle tarkoitetut asiointilomakkeet. Postilaatikko oli lukittu, mutta laatikon kannen alla oleva aukko, josta lomakkeet oli tarkoitus pudottaa laatikkoon, oli vääntynyt. Tarkastajan käsi mahtui aukkoon siten, että hänen olisi ollut mahdollista ottaa päällimmäisiä lappuja laatikon sisältä, vaikka laatikko sinänsä oli lukittuna (kuva alla).

Apulaisoikeusasiamies kehottaa vankilaa korjaamaan tai vaihtamaan postilaatikon viipymättä. Mikäli postilaatikko kuuluu VTH:lle, pyydetään vankilaa olemaan asiasta yhteydessä poliklinikan henkilökuntaan.

Yksikönpäälliköltä saadun tiedon mukaan vankilassa on tarkastuksen jälkeen ryhdytty toimenpiteisiin ja postilaatikko on korjattu siten, että aukosta mahtuu vain kirje.

3 KYSELYT VANGEILLE JA HENKILÖSTÖLLE SEKÄ HENKILÖSTÖN KANSSA KÄYDYT KESKUSTELUT

3.1 Vangeille ja henkilökunnalle tehdyt kyselyt

Vankien vastausprosentti oli noin 38 ja henkilökunnan vastausprosentti noin 45.

Vankien avoimissa vastauksissa myönteisinä asioina tuotiin eniten esille liikuntaan ja kuntoiluun sekä henkilökuntaan liittyviä asioita. Eniten kritiikkiä kohdistui toimintojen ja aktiviteettien vähäisyyteen sekä ruokahuollon laatuun. Myös valvotun koevapauden, poistumislupien ja tapaamisten lisäämistä toivottiin.

Henkilökunnan avoimissa vastauksissa myönteisimpänä asiana pidettiin kaikissa henkilöstöryhmissä hyvää ilmapiiriä ja henkilökunnan välistä yhteistyötä. Myös vankien ja henkilökunnan välejä pidettiin pääsääntöisesti hyvinä ja kommunikaatiota asiallisena. Eniten muutosta toivottiin valvonnan resursseihin ja tiloihin.

Vankien ja henkilökunnan vastauksissa tuotiin jonkin verran esille ulkomaalaisvankeihin ja romanivankeihin kohdistuvaa syrjintää, jota tapahtui sekä toisten vankien että joidenkin henkilökuntaan kuuluvien taholta. Erityisesti ulkomaalaistaustaisten vankien vastauksissa annettiin ymmärtää, että Sukevan vankilassa olisi poikkeuksellisen paljon rasismia.

Pöytäkirjaluonnoksen kommentointivaiheessa yksikönpäällikkö toi esiin, että vangit eivät ole lähestyneet vankilan johtoa henkilökunnan rasistiseen käytökseen liittyen. Edellä rasismista todettu on aiheuttanut pohdintaa vankilan henkilökunnan sekä johdon keskuudessa ja asiaan on mahdollisuuksien mukaan puututtu.

3.2 Vankien ja henkilöstön kanssa käydyissä keskusteluissa esille tulleita asioita

3.2.1 Keskustelut erityishenkilöstön kanssa

Erityishenkilöstön kanssa käydyissä keskusteluissa nousi esille vankimäärän kasvun aiheuttamat haasteet. Puheenvuoroissa oltiin erityisen huolissaan siitä, että nykytilanteessa rangaistusajan suunnitelman mukaiselle työskentelylle, kuntoutukselle, keskusteluille ja vankien kohtaamiselle osastoilla ei ole riittävästi aikaa. Lisäksi Roti-asiakastietojärjestelmän käytettävyys ja toiminnallisuudet koettiin edelleen melko huonoina ja kaikkien kirjausten tekeminen liian työläänä.

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteiden kannalta yhtenä merkittävänä haasteena on se, että vankien työtoimintaa on viime vuosina vähennetty ja toimintamahdollisuudet ovat muutoinkin varsin suppeat. Keskusteluissa toivottiin myös selkeyttä erityisohjaajan tulevaan tehtävänkuvaan ja vastuuvirkamiesmalliin. Erityishenkilöstö korosti puheenvuoroissaan ohjelmatyön tärkeyttä mutta totesi samalla, että kaikki työ on vaikuttavaa.

3.2.2 Keskustelut vankien ja henkilökunnan kanssa

Valvottu koevapaus ja vapautumisen valmistelu

Useat vangit toivat tarkastuksella esiin asteittaiseen vapauttamiseen ja vapautumisen valmisteluun liittyviä ongelmia. Vankien kertoman mukaan Sukevan vankilasta ei ole mahdollista päästä valvottuun koevapauteen. Myönteisenä voidaan pitää vankilan ylläpitämää avustusvaatevarastoa, josta vapautuvalle vangille voidaan tarjota siviilivaatteita tarpeen mukaan.

Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnallisen vankilukuilmoituksen (1.6.2025) mukaan Sukevan vankilasta ei ole sijoitettu yhtään vankia valvottuun koevapauteen. Tilasto tukee vankien kertomaa. Sukevan vankilan mukaan valvotut koevapaudet eivät ole prioriteetti vankeusprosessissa vankilan profiiliin takia. Apulaisoikeusasiamies totesi, ettei valvotun koevapauden mahdollisuutta voida ennakkollisesti ja kategorisesti poissulkea.

Apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, että Pohjois-Suomen rikosseuraamuskeskuksen toimeenpanosuunnitelmassa yhtenä keskeisenä tavoitteena vuosille 2025–2028 on edistää valvotun koevapauden käyttöä. Toimenpidekirjauksen mukaan Sukevan vankilassa pyritään lisäämään valvottuja koevapauksia, mutta ensisijaisesti pyritään edistämään vankien siirtymistä avoimpiin olosuhteisiin Sukevalta.

Valvotusta koevapaudesta annetun lain 9 §:n mukaisesti koevapauden edellytykset on selvitettävä jokaiselle vangille lyhyitä vankeusrangaistuksia lukuun ottamatta. Pääsääntöisesti selvittäminen tulee esille Rikosseuraamuslaitoksen aloitteesta osana rangaistusajan suunnittelua. Voimassa olevat säännökset tarkoittavat sitä, että koevapauden edellytysten selvittäminen on vankilan velvollisuus.

Vapauttamisvaiheen valmistelu tehdään osana rangaistusajan suunnittelua ja suunnitelman täsmentämistä. Huomioon tulee ottaa vapauttamiseen tarvittavien tukitoimenpiteiden suunnittelu, kuten esimerkiksi asuntoasiat ja sosiaalipalvelut. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella vapautuvien vankien osalta ongelmaksi muodostuu usein se, että vangille ei löydy asuntoa. Keskeinen osa vapauttamisvaiheen valmistelua on myös valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittäminen.

Apulaisoikeusasiamies viittasi vankeuslaissa vankilalle asetettuihin velvoitteisiin ja korosti, että vapautteen valmentavat ja vapautumisvaiheen tukitoimenpiteet tulee toteuttaa vangin yksilöllisen rangaistusajan suunnitelman mukaisesti myös tehostetun valvonnan osastolta vapautettaessa.

Henkilöstöresurssit

Sukevan vankilan henkilöstömäärä suhteutettuna vankipaikkoihin, yliasutustilanteeseen ja vankien profiiliin vaikutti melko niukalta. Henkilöstövaje näkyi vankilassa erityisesti sosiaalityön erityisohjaajien kuormittuneessa työtilanteessa. Lisäksi osastojen yksittäisiä toimintoja on jouduttu peruuttamaan liian vähäisen valvontahenkilökunnan määrän takia, mutta laajemmat sulkuilat vankilassa on toistaiseksi onnistuttu välttämään.

Rikosseuraamuslaitoksessa on määritelty henkilötyövuosikehityksestä laskennallisesti johdettu toimintavarmuusraja, johon yksikönpäällikkö ei voi vaikuttaa. Sukevan vankilassa tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että joillakin osastoilla pääsääntönä on yksintyöskentely. Yksintyöskentelyn todettiin ylipäänsä lisääntyneen. Esimerkkinä nostettiin esille kanttiinin valvonta, josta virkasuhteessa olleet talousmestarit puuttuvat nykyisellään. Apulaisoikeusasiamies piti yksintyöskentelyn yleisyydestä kerrottua huolestuttavana.

Keskusteluissa valvontahenkilöstön ja heidän edustajiensa kanssa tuotiin esille huoli valvontahenkilöstä riittävydestä. Vankimäärän nousu on lisännyt painetta päivittäin työssä olevan henkilöstön määrän lisäämiseksi. Erityisesti alueellisen tuntikirjanpidon toimivaltaa vankilan miehityksestä eri tilanteista päätettäessä arvosteltiin. Vankilan yksikönpäällikkö voi päättää tarvittaessa edellä mainitusta toimintavarmuusrajasta poikkeamisesta, mutta hän ei voi päätöksellään pysyvästi nostaa toimintavarmuusrajaa.

Henkilökunnan kertoman mukaan alueellisen tuntikirjanpidon linjaukset ja puutteet henkilöstön määrässä vaikuttavat monin tavoin sekä vankilan toimintaan että henkilökunnan kuormittavuuteen. Esimerkiksi suunniteltuja koulutuspäiviä jää toteutumatta laitoksen toiminnan varmistamiseksi. Henkilökunnan mukaan henkilöstövajauksia täytettäessä alueellinen tuntikirjanpito valitsee yleensä palkkakustannuksiltaan edullisimman ja kokemattomimman sijaisen. Lomakausina kouluttamattoman ja määräaikaisen henkilökunnan osuus on korkea. Valvontahenkilökunta joutuu perehdyttämään oman työnsä ohella. Henkilökunta toivoi, että ammatillista kokemusta huomioitaisiin enemmän vankilan päivittäisessä toiminnassa.

Yksikönpäällikkö totesi kommenttinaan pöytäkirjaluonnokseen, että henkilöstövajauksia täytettäessä tuntikirjanpidon keskeisimpänä perusteena on valita halukkaista se, jolla on vähiten tuntikertymää.

Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet

Vankien ja henkilökunnan välillä vaikutti vallitsevan pääsääntöisesti hyvä vuorovaikutus, mikä on ensiarvoisen tärkeää vankilan toiminnan ja turvallisuuden näkökulmasta. Vangit kokivat kohtelunsa pääosin asianmukaisena. Tarkastuksella käytyjen keskustelujen perusteella vankien keskuudessa vaikutti olevan hyvä yhteishenki ja positiivinen ilmapiiri.

Apulaisoikeusasiamies on kuitenkin huolissaan ulkomaalaisten vankien kokemasta syrjinnästä. Ottaen huomioon ulkomaalaisten vankien määrän merkittävä kasvu ja mahdollisuus siitä, että ulkomaalaisten vankien osuus kasvaa myös tulevaisuudessa, apulaisoikeusasiamies piti tärkeänä, että vankilan johto tunnistaa syrjinnän muodot ja pyrkii puuttumaan syrjintään, jotta kaikille vangeille varmistetaan yhdenvertainen ja asiallinen kohtelu.

4 VUODEN 2025 ERITYISTEEMA

Oikeusasiamiehen kanslian vuotuisena erityisteemana oli vuonna 2024 ja on myös kuluvana vuonna 2025 digitalisoituva julkinen hallinto ja perusoikeudet. Oikeusasiamiehen erityistehtävät huomioiden teeman tarkastelussa painottuvat erityisesti esimerkiksi vapautensa menettäneiden oikeuksien toteutuminen digitalisaatiokehityksessä. Erityisteeman valvonnassa korostuvat muun muassa sähköisten asiointipalvelujen saavutettavuus ja saatavuus.

Julkisten palveluiden digitalisoituminen ulottuu myös rikosseuraamusalaan. Laillisuusvalvonnan ratkaisukäytännössä on katsottu, että myös suljetussa vankilassa vangilla tulisi olla mahdollisuus päästä sellaisiin viranomaisen palveluihin, jotka edellyttävät käyttäjän sähköistä tunnistautumista.

5 TOIMENPITEET

Apulaisoikeusasiamies saattaa Sukevan vankilan, Pohjois-Suomen rikosseuraamuskeskuksen sekä Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön ja operatiivisen toiminnan vastuualueen tietoon ja huomiotavaksi edellä mainitut tarkastushavainnot ja kannanotot. Apulaisoikeusasiamies pyytää viimeistään 31.3.2026 ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin havainnot ovat antaneet aihetta.

Havainnot ja kannanotot saatetaan myös oikeusministeriön tietoon.

Tiedoksi

Sukevan vankilan yksikönpäällikkö

Pohjois-Suomen rikosseuraamuskeskuksen johtaja

Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikkö

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja

Oikeusministeriö